

İSLAM YOLUNDA İLİMLERİN PRATİK UYGULAMASI VE SORUMLULUKLARIMIZ

نَضَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ،

فَرُبَّ مُبَلِّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ

*Naddarallâhü'mreen semia minnâ şey'en fe belleğahû kemâ semiahû fe rubbe mübelliğın ev'â min sâmiin.*¹

Sadaka Resûlullah, fî mâ kâl ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah cümlemize tevfiğini refik eylesin. Ömrümüzü rızasına uygun geçirmeye muvafak eylesin. Huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varmayı nasib ve müyesser eylesin. Bunun yolu Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin sünnet-i seniyyesine sarılmak ve onun gösterdiği yolda hareket etmektir. Rabbimiz cümlemizi Peygamber Efendimiz'in sünnetine *hüsn-i ittibâ* edip şehit sevapları kazananlardan eylesin.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin rûh-ı pâkine hediye olmak üzere ve âlinin, ashabının, etbânının, ahbabının ruh-

¹ Tirmizî, "İlim", 42, r. 2657; İbn Mâce, "18, r. 232.

larına hediye olsun diye; Hz. Âdem atamız *aleyhisselâm*'dan Peygamber Efendimiz'e kadar yeryüzünden gelmiş geçmiş cümle enbiyâ ve mürselinîn ruhlarına ve cümle evliyâullahın ruhlarına; hâssaten Peygamber Efendimiz'in varisleri ulemâ-i muhakkıkîn, meşâyih-i vâsılîn, sâdât ve meşâyih-i turûk-ı aliyyemizin, Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Mürtezâ'dan müteselsilen hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî hazretlerine kadar güzerân eylemiş olan silsilesi mensuplarına; bu hadîs-i şerîfleri bize nakil ve rivayet etmiş olan alimlerin, râvilerin ruhlarına; bu beldeleri canlarıyla, mallarıyla cihat ederek fethetmiş olan fatihlerin, şehitlerin, gazilerin, mücahitlerin ruhlarına ve uzaktan yakından bu hadîs-i şerîfleri dinlemeye şu mescide teşrif etmiş, gelmiş olan siz kardeşlerimizin âhirete göçmüş bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhlarına hediye olsun diye ve biz yaşayan müslümanlar da Rabbimiz'in rızasına uygun yaşayalım, ömrümüzü zayi etmeyelim, yanlış yollara yönelmeyelim, sevdiği razı olduğu kullar olalım, rızasını kazanalım, cennetiyle cemaliyle müşerref olalım diye buyurun bir Fâtiha, üç ihlâs-ı şerîf okuyup büyüklerimizin ruhlarına,

saydıklarımızın ruhlarına hediye edip öyle başlayalım.

a. Öğrendiğini Uygulayıp Tebliğe Yönelmek

Bismillâhirrahmânirrahîm.

İlk okuduğumuz hadîs-i şerîf Ahmet b. Hanbel'den alınmış, İbn Mes'ûd *radiyallahu anh* râvisi... Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyurmuş ki:

“Allah şu kulu hayırlara erdiresin, yüzünü ak eylesin, rızasına vâsıl eylesin, yüksek dereceler ihsan eylesin, sevindirsin ki o kişi bizden duyduğu bir şeyi iyice duyup anladıktan sonra anladığını başkalarına tebliğ eder ve böylece bizim söylemiş olduğumuz şeyi onlara da ulaştırır. Çünkü nice söz ulaştırılan kimse vardır (*fe rubbe mübelleğîn* diye okursak, nice kendisine söz ulaştırılan kimse vardır) ki bu sözü dinleyenden daha kapasitelidir, daha geniş anlayışlıdır da o nakledilen sözden nice mânalar çıkartır.”

Bu hadîs-i şerîfi şu bakımdan okuyorum ki biz müslümanlar, bu zamane müslümanları aslında bilgilerimiz bir bir kayda geçirilip ölçülecek olursa bir hayli bilgiye sahip bulunuyoruz, epeyce malumat sahibiyiz. Fakat bu

bilgileri bir kültür malzemesi, bir folklor malzemesi gibi zihnimizde tutuyoruz da onun gereğiyle amel etmekte kusurlarımız oluyor. Veyahut başkalarına tebliğ etmekte, anlatmakta, ulaştırmakta kusurumuz oluyor. Hâlbuki Peygamber Efendimiz'in zamanının insanları Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*'den bir şey duydular mı onu tevilsiz, tefsirsiz; kaçamaksız, açıklamasız olduğu gibi kabul edip hemen uyguluyorlar, tatbikata geçiyorlardı. Başkalarına da hemen söylüyorlardı.

Hatta öyle sahabeler biliyoruz ki -Allah şefaathine erdirsin, *rıdvânullâhi aleyhim ecmaîn*- ortaklaşa bahçeleri var, işleri var; birisi mecburen, geçim derdi dolayısıyla işinin başında kalsa bile ötekisini Peygamber Efendimiz'in mescidine gönderiyordu. Peygamber Efendimiz'in mescidinde o gün akşama kadar neler konuşulmuş, öğrenilmiş, öğretilmişse akşam gelip o arkadaşına anlatıyordu. Ertesi gün mescide ötekisi gidiyordu. Akşama kadar ne anlatılmışsa o ötekisine anlatıyordu. Duyduğu bir şeyi derhal başkalarına naklediyorlardı, "Resûlullah şöyle buyurdu." diyorlardı. Peygamber Efendimiz'in hayatından sonra da

aynı tebliğ, açıklama, anlatma işini muhtelif diyarlara yaydılar. Herkese Resûlullah Efendimiz'in talimatını, emirlerini, yasaklarını, tavsiyelerini, sünnet-i seniyyenin âdâbını ulaştırdılar.

Bizim de duyduğumuz hadîs-i şerîfleri iyi duymamız lazım. Sağlam hatırımızda tutmamız gerekiyor. Eskiler demişler ki:

el-İlmü saydun ve'l-kitabetü kayduhâ veyahut *ve'l-kitabetü kaydun*. Yani, "İlim bir çeşit avlanma sayılsa, yazmak da o yakaladığı avı bağlamak gibidir."

Diyelim ki insan dağda bir ceylan yakaladı, av işte bu. Bıraksa yine kaçır. O ne yapacak? Onun ayağından, bir yerinden bağlayacak, kaçamaz hâle getirecek. İlim de böyle bir av gibidir. Yakalandı mı, öğrenildi mi bağlanacak.

İlmin bağı nedir?

Yazı! Yazacak; kaçmasın diye, yanında kalsın diye tespit edecek. Onun için her müslümanın yanında bir kalem, bir defter bulunmalı.

Peygamber Efendimiz'in sözleri, hadîs-i şerîfler sözlerin en güzelidir. Beşer sözlerinin en üstünü, en kıymetlisidir. İnsanların en

üstünü Peygamber Efendimiz olduğundan, Allah'ın elçiliğiyle vazifeli olduğundan söylediği sözlerin pahası biçilemez. Bir hadîs-i şerîfin kadrini, kıymetini elmaslarla, pırlantalarla ölçmenin imkânı yoktur. Satın almak gerekse satın almaya kimsenin gücü yetmez.

Onun için bunların kıymetini bilmek gerekiyor. Müslümanlar kaydedecek. Eskiden bazısının hafızası kuvvetliymiş, duyduğunu hiç unutmuyormuş. Yine kuvvetli olur, bu devirde de kuvvetli insanlar vardır ama hafızanın kuvveti günah işledikçe ve harama baktıkça zayıflar. Onun için zamane müslümanlarında hafıza zayıf oluyor.

b. Hafızanın Korunması İçin Tavsiyeler

Hadîs-i şerîflerde biliyoruz, Peygamber Efendimiz'in sahabesinden hafızasının zayıf olduğundan şikâyet eden kimseler de olmuş. Peygamber Efendimiz onlara bazı dualar tavsiye etmiş; “Cuma gecesinde ibadete kalk, namaz kıl, teheccüd kıl, dua et!..” diye... Sonradan onların hafızası kuvvetlenmiş veya hut bizzat kendisi, “Allah senin hafızanı kuvvetlendirsin.” diye ona dua etmiş; o kimse de unutmamış. Araplarda zaten yazma bilgisi olmadığından, çok az olduğundan...

Peygamber Efendimiz'in Medîne-i Münevveresi'nde birisi gelmiş de Peygamber Efendimiz ona yazılı bir vesika vermiş, "Sen şusun, sana şu vazifeyi verdim." gibi... Çıkmış çarşı pazarda, "Acaba Resûlullah bana ne vesika verdi, ne yazdı içinde?" diye dolaşmış, okutacak kimse bulamamış. Yani okuma yazma bilen az!

O zaman iş nereye kalıyor?

Bir dinlediğini dikkatli dinleyip 'şıp' diye hafızasına almaya kalıyor. Arapların bu hafıza kuvveti malûm, bilinen bir şey; duyduğunu unutmuyor. Unutmamak için can kulağıyla, çok dikkatli ve unutmamak azmiyle dinlemek lazım! İnsan buna küçükten beri alıştırsa hafıza melekesini kuvvetlendirebilir. Alışmazsa, "Canım bir şey demişti ama ne demişti? Şöyle mi söylemişti, böyle mi söylemişti?" [der], başından dikkat etmediği için hafızasında iyi kalmaz.

Şimdi okuduklarımız Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîfleri olduğu için biz de hafızamızda, hatırımızda nasıl tutacaksak, tutmanın çaresini alarak gelmeliyiz. Biliyor musunuz ki bu hadîs-i şerîfler şimdi kitaplarda kolayca yazılmış, hemen istediğimiz zaman

buluyoruz ama bunları toplayan mübarekler bir hadisi dinlemek ve ehlinden yazıp müsaa-desini almak için bir diyardan bir başka diya-ra seyahat etmişlerdir. Horasan'dan, "Birisi sahih bir senet ile Peygamber Efendimiz'den hadis rivayet ediyor." diye Yemen'e gitmiş-tir. Yemen'den kalkmıştır, "Mısır'da bir kim-se varmış, Peygamber Efendimiz'in hadisleri-ni sahih bir senetle, sağlam bir yoldan nakle-diyormuş." diye Mısır'a gitmiştir. Mısır'dan kalkmıştır Halep'e gelmiştir. Halep'ten İran'a, Irak'a gitmiştir...

Onun için eskiden bu hadîs-i şerîflere bu kadar önem verirlermiş. Biz de can kulağıyla dinleyelim, dikkatle yazalım; bir.

İkincisi, Peygamber Efendimiz buyuruyor ve o kimseye dua ediyor ki, "İşitecek, işitti-ğini başkasına tebliğ edecek, anlatacak..." O halde bizde de başkasına anlatma arzusu ve niyeti olması lazım! Hadisten o edebi çıkartı-yoruz.

"Duydum, tamam iyi."

Hayır! Duyduğunu başkasına da tebliğ edeceksin, anlatacaksın.

Bu başkası kim olabilir?

Evinde hanımın, iş yerinde ortağın, mahallende komşun, ziyaretine gittiğin arkadaşın, yolda karşılaştığın, trende beraber oturduğun, otobüste yan yana oturduğun herhangi bir kimse olabilir. Veyahut bir fırsat çıkar da o fırsat olabilir. O fırsatta, “Bu konuda şöyle bir hadis var. Siz bu işi yanlış yapıyorsunuz, şöyle yapmanız gerekir.” diye söylemek icap ediyor.

Herkes duyduğu hadisi üç kişiye, beş kişiye, on kişiye nakletmeye çalışsın. Çünkü nakleden kimsenin bu işten büyük sevabı, kazancı olacaktır; bunu kaçırmamaya dikkat edelim. Öğrendiklerimizi o maksatla, o dikkatle öğrenelim ve başkalarına bu halis niyetle nakledelim ki ilim yayılsın.

Bakın çevrenize... Belki bu çevre güzel ve sakin bir çevre, burada göremezsiniz ama sıcak havalarda deniz kenarları; Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Bodrum, Marmaris vesaire... Türkiye'nin insanı yani senin kardeşin, vatandaşın, dindaşın... Bu elli beş milyonun kim bilir kaç milyonu deniz kenarlarında günahla meşgul, haramla iştigal ediyor. Allahu Teâlâ hazretleri, “Şuradan şuraya kapatın!” demiş, kapatmayı farz, açmayı haram kılmış; onlar

açıyorlar. Allahu Teâlâ hazretleri, “Nâmahreme bakmayın!” diye emir buyurmuş, millet nâmahreme bakıyor.

Allahu Teâlâ hazretleri mutlaka insandan zamanını ne yolda geçirdiğini, gençliğini nerede ifnâ ettiğini, gününü ve ömrünü nasıl geçirdiğini soracak. İnsanlar zamanlarını bomboş, davul gibi bomboş günlerle geçiriyorlar. Yaz geldi mi sanki dinin emriymiş ve vazgeçilmez bir şeymiş gibi herkes tatil peşinde! Herkes keyif ve boş iş peşinde! Davul gibi, hiçbir şey yok; içi boş... Sanki çalışmak yasaklanmış gibi memur şehirden kalkıyor - Ankara'da oturuyorsa- bakıyorsun Akdeniz'e gitmiş. Bilmem hangi sitede bir yer bulmuş. Bir-iki oda olsa razı, çadır olsa razı, barakaya razı; oraya gidiyor. Gece sivrisinekler yer, gündüz güneşte yanar; mahrumiyet... Yattığı yer evi kadar rahat değil vs. Orada kaç yok, göç yok; haremlik yok, selamlık yok... Harman gibi, çorba gibi; millet günaha giriyor. Günaha girdiğinin şuurunda da değil.

Müslüman olduğunu söyleyen insanlar da bu havada, Müslümanlıktan yana bilgisi zayıf olanlar da bu durumda... O halde camilerin cemaati olan has müslümanlar, Resûlullah

Efendimiz'in sünnetine sarılmaya azmetmiş olan ehl-i sünnet müslümanları, müslümanların haline üzülen idealist insanlar daha çok çalışacak. Daha çok çalışmalıyız!

İstatistik yapılsa ve insanların zihinleri, fikirleri ölçülse Türkiye'de insanların nereye gittiği daha iyi görülür. Bulgaristan'dan gelen kardeşlerimizin üzerinde geçtiğimiz haftalar konuştuk. Sordum;

“Nasıl bu Bulgaristan'dan gelen kardeşlerimizin dinî durumları?”

Hani Bulgaristan'da Bulgarlarla mücadele ettiler, benliklerini kaybetmediler, “Biz müslümanız!” dediler, Bulgarlarla [anlaşamadılar.] Nihayet fırsat oldu, diyâr-ı İslâm'a geldiler.

“Nasıl?”

“Hocam!” dediler, “Falanca yerde bir kamp onlar için hazırlanmıştı. Yüzlerce aile vardı, beş altı kişi geliyordu camiye!..”

O zaman demek ki Bulgar, kardeşlerimizin canına okumuş. Bulgar demek ki onları dinlerinden uzaklaştırmış. Haydi Bulgar zulmü yok şimdi, cami de burada; haydi namazına gel, ibadetini yap!..

Bir arkadaşımıza yine bu meseleyi açtık, konuşuyoruz;

“Hocam! Ben gittim onlardan birkaç tanesini işlerimize çalıştırırız, hem de onların geçimine vesile oluruz diye işime almak istedim. Ben sakallıyım, benim sakallı olduğumu görüyor, ‘Abi sen bize hiç bira ikram etmiyorsun.’ dedi.” diyor, hemen ilk başta. “Demek ki başka yerlerde bira ikram edenler filan olmuş onlara. ‘Sen bize hiç bira ikram etmiyorsun.’ dedi.” diyor.

“Sonra biraz vakit geçti; ‘Haydi bugün cuma. İşi keselim, Cuma’ya gidelim.’ [deyince] ‘Cuma’ya ihtiyarlar gider.’” demiş. Yani anlaşılan orada artık emekli olmuş kimselere ses çıkartmıyorlar da ötekileri takip ediyorlardı.

Muhterem kardeşlerim!

Yaygın bir cehalet! Bulgaristan’dan bizim de pek farzımız yok. İzmir’e, Aydın’a giderseniz, gidebilerseniz; biz gidemeyiz... Şu sıralarda gidemeyiz, kışın belki gideriz de... Şu sıralarda biz orada dayanamayız, yürüyemeyiz, tahammülümüz olmaz. Zaten bizi görsele de “Bu sakallı, bu cübbeli burada ne arı-

yor?” diye Merih’ten gelmiş bir yaratık gibi şaşırarak bakarlar.

Bu memleketin evlatları bizden ve sizlerden sorulur. Allahu Teâlâ hazretleri bu dinin korunmasını müslümanlara vazife olarak vermiştir. İmtihan için vermiştir, muhtaç olduğundan değil...

Allahu Teâlâ hazretleri dilerse...

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا

*Velev şâe rabbike le-âmene men fi’l-ardi küllühüm cemîan.*² “Allah dileseydi yeryüzündeki bütün insanlar toptan, hepsi müslüman olurdu!”

Serbest bırakıyor... Şeytan da serbest; o da şeytanlığını yapıyor. Nefis de insanları keyif, zevk tarafına kışkırtıyor.

O zaman biz imtihanın şuurunda olan has müslümanlar ne yapmalıyız?

Daha çok ve daha ciddi çalışmalıyız.

O insanların avantajları nedir?

Eh, günahlar tatlıdır, zevklidir. Günahlı olan şeyler keyiflidir, insana hoş ve tatlı gelir. Sevaplı işler meşakkatli, sıkıntılı gelir. Bir insana, “Namaz kıl, sabah namazına gel, yatsı

² 10/Yunus, 99.

namazına gel!” desen bin tane bahane bulur. Hatta seninle münakaşaya kalkışır, fazla zorlasan belki ipleri kopartır. Ama bir eğlence için sabaha kadar uyanık kalabilir. Demek ki eğlence vs. tarafı kolay oluyor. Yani cehennemnin yolu kolay, cennetin yolu zor oluyor.

Onun için biz bu imtihanın şuurunda olan kadınlar, erkekler, gençler, yaşlılar yani müslümanlar olarak, Allah’a kulluğunu unutmamış, camiye bağlılığı devam eden, namazında, niyazında olan insanlar daha çok çalışmalıyız.

Aslında bizim adedimiz az değildir. Bizim adedimiz miktar olarak bir hayli fazladır. Biz; bu fazla miktarlar, bu cami dolusu cemaatler Allah’ın dinine hizmet şuuruna sahip olsak, Allah’ın emirlerini bilsek ve öğretmeye çalışsak nice nice üstün gelişmeler gösteririz. İnsanlar, şaşkın müslümanlar has Müslümanlığı anlayıp İslâm yolunda yürüdükleri gibi müslüman olmayanlar bile İslâm’a gelir!

Dünkü gazetelerde okudum ki Macaristan’da Macar müslümanları; müslüman olmuşlar, cemiyet kurmuşlar, Macaristan’daki Osmanlılardan kalma camileri tamir etmeye çalışıyorlarmış. Allah’ın emirlerini öğrenmeye

ve öğretmeye çalışıyorlarmış. Azınlık müslümanların yaptıkları bir toplantıda bir tanesi çıkmış, o kadar güzel bir Arapça konuşma yapmış ki herkes şaşırılmış. Yani, “Bir Macar nasıl oluyor Arapça’yı bu kadar mükemmel bir tarzda konuşabiliyor?” diye hayret etmişler. “Gençlerimizi öbür müslüman gençlerle tanıştırmak için yurt dışına göndereceğiz, ötekileri buraya getireceğiz.” filan diye güzel fikirlerini anlatmış.

c. Dünyada İslami Çalışmalar ve Sorumluluklarımız

Muhterem kardeşlerim!

Dünyanın her yerinde Allah’ın nasib ettiği uyanık insanlar Allah’ın dini için çalışıyor. Macar, komünizmin kucağında olan bir millet, bir devlet! Orada da müslümanlar çalışıyor. Amerika gayrimüslimlerin bir devleti! Orada da müslümanlar çalışıyor. Orta Amerika, Güney Amerika, Afrika, Avrupa, İsveç, Norveç, hatta Rusya, Japonya, hatta Tayland, şurası burası... Her yerde çalışan çalışıyor, kazana-cak. Çalışmayan sonunda pişman olacak.

Onun için biz de şu rahat Müslümanlığı bırakalım! Rahat Müslümanlığı, gevşek Müslümanlığı, keyif Müslümanlığını, dinleyip yan

gelip yatma şekli bırakalım da Allah'ın dini-
ne biraz daha büyük gayretle sarılalım. Daha
büyük hizmet edelim ki çevremizin manzarası
değişsin! Çevremiz güzelleşsin, çevremiz
İslâmîleşsin, hareketlerimiz İslâmîleşsin; ile-
riye gidelim.

Macaristan'da komünist rejimin altında
Macar çalışırken, Rusya'daki çalışırken, İs-
veç'teki çalışırken biz Türkiye'deki müslü-
manlar çalışmazsak olmaz!

Danimarka'dan bir kızcağz müslüman
olmuş, mantolu başörtülü... İsveç'ten bir baş-
kası müslüman olmuş, mantolu başörtülü...
Televizyona çıktılar, bir konuşma... Karşı ta-
rafta otuz-kırk kişi kademeli koltuklara otur-
muşlar. Papazlar, üniversite hocaları, seyirci-
ler, dinleyiciler vs. Onlar soru soruyorlar,
bunlar cevaplandırıyorlar. Anında canlı yayın-
la İsveç halkına sunuyor. Oradan bir arkada-
şımız banda almış. O iki tane aslen Danimar-
kalı olan müslüman ne kadar güzel anlatıyor!
Örtünmesini anlatıyor, İslâmî şuuru anlatıyor,
müslümanların prensiplerini anlatıyor... Şöyle
uzaktan bir hakem gözüyle meseleyi seyretti-
ğim zaman hayran kaldım. Çok üstündüler, o
yirmi-otuz kişiyi -profesör, papaz, müsteş-

rik...- hepsini yendiler, pes ettirdiler. Hepsini susturdular, İslâm'ı güzelce anlattılar.

Onlar o diyarlarda anlatırken dedeleri şehit, kendileri müslüman anadan, babadan, atadan, dededen olan insanlar burada İslâm'ı unuttur da kâfirliğe, dinsizliğe veya günahkârlığa yönelirse bu oldukça üzerinde durulacak, son derece acı bir durumdur.

Allahu Teâlâ hazretleri hepinize, hepimize hususî bir gayret versin. Her birimiz dîn-i mübîn-i İslâm'ın yayılması için elimizden geldiğince, var gücümüzle [çalışalım]... Baş işimiz, asıl meşgalemiz Allah'ın dinini yaymak olsun.

Diğer hadîs-i şerîf:

الصَّدَقَةُ عَلَىٰ وَجْهِهَا، وَاصْطِنَاعُ الْمَعْرُوفِ، وَبِرُّ
الْوَالِدَيْنِ، وَصِلَةُ الرَّحِمِ تُحَوِّلُ الشَّقَاءَ سَعَادَةً وَتَزِيدُ
فِي الْعُمْرِ وَتَقِي مَصَارِعَ السُّوءِ

*es-Sadakatü alâ vechihâ vastınâu'l-
ma'rûfi ve birrû'l-vâlideyni ve sıletü'r-
rahimi tuhavvilü's-şekâe saadeten ve tezîdü
fi'l-umuri ve tekî masâria's-sûi.*³

³ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, VI, 145.

Bu hadîs-i şerîfi Ebû Nuaym el-İsfehânî rivayet etmiş. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* birkaç önemli noktayı belirtiyor ve bunların çok mühim neticeler meydana getirdiğini ve insanı çok mükâfatlara erdirdiğini, insana çok kazanç sağladığını bildiriyor. Şimdi dikkatle dinleyelim.

Ne buyurmuş Efendimiz;

es-Sadakatü alâ vechihâ. “Usulüne uygun olarak verilmiş olan hayır ve bağış...” Müslümanın Allah’a inancının sadakatini, sıdkını, doğruluğunu gösteren malî fedakârlığı... Çıkartıyor zekâtını veriyor, fakire hayrını, yardımını yapıyor, İslâmî hizmetlere gereken maddî katkıda bulunuyor, cihada ve diğer malzemeye, eğitime vs. para veriyor, hayır yapıyor. Ama... *Alâ vechihâ*. Yani sadakayı Allahu Teâlâ hazretlerinin emretmiş olduğu yerlere ve emretmiş olduğu şekilde verecek.

Emretmiş olduğu şekil nedir?

Sadakanın başa kakılmadan, minnet edilmeden ve kalp kırılmadan verilmesidir. Fakiri mahcup etmeden, münasip bir tarzda ve uygun bir şekilde vermektir. Bu inceliklere riayet ederek, kalp kırmadan, işi etrafa yaymadan, riya yapmadan, gösterişe dalmadan,

davul çalmadan, herkese belli etmeden sessizce ve usulüne uygun olarak kibarca yapılan bir sadaka...

Sadaka kelimesi zekâta da şamildir. Zekât veyahut zekâtın dışı diğer bağışlar... Bunların ne yapacağını biraz sonra Peygamber Efendimiz söyleyecek.

Bir, usulüne uygun verilmiş olan sadaka ve zekât.

İki; *vastınâu'l-ma'rûfi*. "İyilik yapmak!" *Ma'rûf*'a "örf" de derler. Aklın ve şeriatin uygun gördüğü, beğendiği, makbul saydığı, yapmayı teşvik ettiği iyiliklere *ma'rûf* derler. İnsan hem iyiliği yapacak hem de yapılmasını teşvikkâr olacak, emredecek. Ona da *emr-i ma'rûf* deniliyor. *Emr-i ma'rûf, nehy-i münker*. *Münker* de *ma'rûf*'un zıttı oluyor; aklın ve şeriatin hoş görmediği, beğenmediği, makbul saymadığı, çirkin, kötü olan şeyler... *Münkerât* da deniliyor.

Demek ki *vastınâu'l-ma'rûfi* ne oluyor?

Akılca, şeriatçe sevaplı, makbul, faydalı, cemiyete yararlı, insanlar arasında uygun iyilikler... Bu iyilikleri müslümanların yapması lazım! *Ma'rûf* kelimesi çok geniş bir keli-

medir, iyilik kelimesi de geniş bir kelimedir; her şeye şamildir.

Bir körün bir yolun bir tarafından öbür tarafına geçirilmesi bir iyiliktir. Peygamber Efendimiz diyor ki; “Arkadaşının yüzüne tebessüm ederek bakman da öyledir.” Yoldan bir taşı, “Buna birisinin ayağı takılır veyahut otomobilin tekerinin altında kalır, zıplar, ötekisine berikisine zarar verir.” diye alıp kenara kaldırman; dalı, dikenini, çöpü kaldırman da bir *ma'rûf* oluyor.

İyiliğin sonsuz çeşidi vardır, saymakla tükenmeyecek kadar. Genel mânasıyla insan bir iyiliğin iyilik olduğunu anlar; bu sevaptır, bu iyidir diye başkalarını memnun edecek şeyleri yapar.

Usulüne uygun olarak sadaka vermek, bir de iyilikleri yapmak...

Ve birrû'l-vâlideyni. “Ve ana ve babaya saygılı, sevgili, hizmetli, itaatli olmak!” *Birrû'l-vâlideyn*, bir kere anne ve babasına karşı asi olmamaktır. İkincisi, onların hizmetinde olmak, sevmek ve saymaktır.

Dinimizde insanın anne ve babasına karşı çok büyük vazifeleri vardır. Başka kültürlerde ve başka milletlerin ahlâk anlayışında bu za-

yıf... Mesela Amerikalı, babasının karşısında bacaklarını uzatıp yatabiliyor, sigara içebiliyor. Veyahut bir Avrupalı, babasına karşı hiçbir sorumluluk hissi duymuyor. "Devlet bak-sın, bana ne?" diyor.

Hatta ben akrabalardan, tanıdıklardan bazılarının apartmanlarından biliyorum. İhtiyar kadın; oğlu var, gelini var, kızı var... "Biz artık buna bakamayız." diye evden çıkarttılar. Kendi evlerine almıyorlar, düşkünler evine verdiler. Eşyalarını da sağa sola dağıttılar, o daireden de çıktılar.

Yani evlat ana babaya bir saygı duymuyor, ana baba evlada bir sorumluluk duymuyor. Belli bir yaştan sonra, "Ben sana bakmakla sorumlu değilim, git geçimini sağla!" diye onu evden kışalıyor. Çocuk nereye giderse gitsin!..

Böylece materyalist bir toplumda karşılıklı sevgisizlik, ilgisizlik var. Tabi komünist ülkelerin durumu daha da acıdır. Kimsenin kimseye orada bir faydası yok.

d. Anne Babaya Hizmetin Karşılığı Cennet

Başka milletlerin kültürleri incelendiği zaman İslâm'ın büyüklüğü daha çok ortaya

çıkıyor. İslâm'da anne ve babaya çok büyük saygı, sevgi, itaat, hürmet var. Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîflerinden, Kur'ân-ı Kerîm'in âyetlerinden biliyoruz ki anne ve babaya hürmet eden, izzet eden, itibar eden, sevgi, saygı gösterip ona iyilik yapan evlatlar cenneti kazanır. Hatta Peygamber Efendimiz'in çok net, güzel ifadesiyle, "Bir insan anne veya babası veya her ikisi birden sağ olup da, yetişkin bir vaziyette onların sağlığına erişip de cenneti kazanamamışsa, yazıklar olsun ona! Burnu yerde sürtsün!" diye hadisi var.

Demek ki bir insan anne ve babasına erişti mi... Hani bazısı, "Ben hiç anamı babamı bilmiyorum; ben küçükken ölmüşler, beni amcam, dayım büyütmüş..." filan diyor. "Annesi babası sağ, onlara yetişmiş, onlara hizmet imkânını elde etmiş bir kimse cenneti kazanır!" demek yani. "Muhakkak kazanır!" demek. Peygamber Efendimiz, "Kazanamıyorsa yazıklar olsun ona, burnu yerde sürtsün!" diyor. Tabi Peygamber Efendimiz'in bedduasına uğrayan kimsenin burnu da sürter, o kimse her türlü felakete de uğrar.

Anne ve babaya izzet ve itibar çok önemlidir. Hatta anne ve baba -eski kitaplarımızda yazılmıştır ki- hıristiyan olsa... Farz edelim, çocuk müslüman annesi babası hıristiyan... Bizim büyüklerimiz derdi ki;

“Kiliseye götürmeyecek de kiliseden gelirken sırtına alıp taşıyacak!”

Çünkü yanlış bir yere götürse günah ve vebal olur, götüremez ama oradan çıkıp eve geleceği zaman sırtına alıp getirse, getirmesi lazım, diyorlar kitaplarımız.

O bakımdan anne ve babaları sağ olanlara müjdeler olsun! Ve onlara ihtar ve ikaz ediyoruz ki büyük bir fırsata sahip bulunuyorlar. Bu fırsatı değerlendirip Allah'ın rızasını kazansınlar, cenneti dünyadayken elde etsinler, cennetlik olmayı garantilesinler.

Nasıl olacak bu?

Hürmet edecek, ziyaret edecek, elini öpecek, masraf edecek, bakacak, edecek... Her neyse... Onlara “üf” bile demeyecek!

فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا

كَرِيمًا

*Fe lâ tekul lehümâ üffin ve lâ tenher-
hümâ ve kul lehümâ kavlen kerîmâ.* ⁴

Âyet-i kerîme! Böyle davranacak; "üf" bile demeyecek, sabredecek, hizmet edecek. O zaman cenneti kazanır.

Peygamber Efendimiz'in saydığı şeylerin üçüncüsü de bu! Usulüne uygun sadaka, iyilik yapmak, maruf işlemek, Ana babaya sevgili, saygılı, itaatli ve hizmet edici olmak.

e. Akrabalarla Sıla-i Rahim

Dördüncüsü; *ve siletü'r-rahimi*. "Akrabalara sıla-i rahim yapmak." *Sıla-i rahim*, akraba ile ziyaretleşip onlara ilgisini devam ettirip onların haline göre malî bakımdan ihtiyacı varsa da destek olmak, demektir. Ziyaretine gidecek, halini hatırını soracak; "Nasılsın teyzeciğim, halacığım, amcacığım, dayıcığım, enişteciğim?.." diyecek. Göz ucuyla halini süzdükten sonra ihtiyacı varsa o ihtiyacını karşılamak üzere de malî desteğini esirgeme-yecek. Akraba ile sıla-ı rahimde bulunmak ilgisini, ziyaretini, alakasını canlı, daimî tutmak...

Bu dört şey neymiş?

---

⁴ 17/İsrâ, 23.

Tuhavvilü'ş-şekâe saadeten. “Kişinin şakîliğini saitliğe döndürür.” Usulüne uygun sadaka vermek, İyilik yapmak, Ana babaya birr u takvâ ile muamele etmek, Sıla-i rahim yapmak.

Bunlar şakâveti saadete döndürür.

Şakâvet nedir, saadet nedir?

Şakâvet, insanın, Allah'ın sevmediği bir durumda olması demek. Cehennem yolunda olmak demek... Biliyorsunuz Berat gecesinde insanların said mi, şakî mi olduğu yazılacak. Hatta birtakım dualar öğretilmiştir ki kitaplarda:

“Yâ Rabbi! Sen benim adımlı şakîler defterine, şakîlerin divanına yazdıysan oradan sil de beni saidlerin divanına kaydet! Allah'ın yolunca giden, rızasına uygun yaşayan kullar zümresine kat, beni onların divanına yaz!” diye dua edilir.

Dünya üzerindeki insanlar iki gruptur. *Feminhüm şakîyyun ve saîd.* Şakî olan, şakâvet ehli olan kullar Allah'ın rahmetinden mahrum, rızasından uzak, cehennem yolunun yolcuları insanlardır. Said kullar da Allah'ın rızasına vâsıl, sevgisine mazhar, cennet yolunun yolcusu olan kullardır.

Bir insan şakî ise kulağına nasihat girmez, Kur'an okuyunca Kur'an'dan etkilenmez, camiye çağırırsan gelmez, "hayır yap" desen yapamaz, fırsat bulamaz, eli değmez, istemez, sevmez. "Günahtan kesil" desen kesilemez. "Bu günahı terk et" desen sırttır, yine yapar. Küstah küstah, ters ters konuşur, yine yapar.

Neden?

Şakî de ondan... Cehennem ehli de, Allah tevîkîni çekmiş, şeytanın ve nefsin esiri olmuş, cehennem yolcusu olmuş da ondan... Şakîlik çok kötü bir durumdur.

Tabi "şakî" kelimesini biz Türkçe'de özel bir mânada kullanıyoruz; dağlarda yol kesen, silahlı kimselere de "şakî", "eşkiyâ" diyoruz ama asıl şakîlik imandan, irfandan, Allah yolunun yolcusu olmaktan mahrum olmaktır. Şehirde de otursa, silahı da olmasa, nazik de olsa, kibar da görünse, başkasına çay kahve de ikram etse, ütülü pantolon da giyse, grand tuvalet de giyinse... bir insan şakî oldu mu, şehrili de olsa şakî olur. Said oldu mu, dağ başında çoban olsa da said olur.

İşte bir insanın şakî defterine yazılması, şakî zümresinden olması, mânevî bakımdan

eşkiyâ zümresinden olması yani tevfi̇k-i ilâhîden mahrum, cehennem yolcusu durumunda olması kötü bir sıfat, kötü bir durumdur. Bundan insanın kurtulması lazım!

Nasıl kurtulacak?

Kolay da kurtulamaz! İnsan böyle bir batağa düştü mü kurtulması da kolay değildir. Karısı ağlar, çocuklar yalvarır; konu komşu, mahallenin yaşlı, aksakallıları peşinde nasihat ederler, söylerler... Adam kumarı bırakmaz. Evler gider, dükkânlar gider, çoluk çocuk perişan olur; yine kumarda.

Neden?

Şakî!..

Adam'a yalvarırlar, yakarırlar; içkiyi bırakmaz. "Kendi sıhhatini de mahvediyorsun, öleceksin, kan kusmaya başladın, şu haline bak! Allah'ın sana verdiği, emanet olan vücudu ne hâle getirdin? Perişan oldun, alkolik oldun, bırak şunu!.." Bırakamaz!

Neden?

Şakî adam!..

"Şu rüşveti, iltiması bırak. Helalinden ye. Halkı aldatma, gözünü boyama, haram yeme."Adam bırakamaz!

Neden?

Şakî!.. Allah onu saidler defterinden silmiş, ne kadar çırpınsa kendisini toparlayamıyor, olmuyor.

Bunun çaresi neymiş? Yani bir insan şakî ise, Allah'ın saidler defterinden silinmiş bir kimseyse çaresi neymiş, ne yapacaktı?

Bu hadîs-i şerîfte o çare gösteriliyor; sadaka verecek, usulüne uygun, tevazu ile hayır yapacak, iyilikler yapacak, ana babasına hürmet edecek, izzet edecek, elini öpecek, ayağını öpecek, gönlünü alacak, akrabalarını [ziyaret edecek]...

O zaman ne olurmuş?

Allah onun şakâvetini saadete çevirmiş yani şakî iken said yaparmış. Buna dikkat edin! Çevrenizde şakîlik alameti üzerinde olan, dinden imandan uzaklaşmış ama “İyi bir ailenin çocuğuydu, bu duruma nasıl düştü?” [dediğiniz] bir kimse varsa bu tedbirler, bu ilaçlar hatırlınızda olsun. Kendinizde -Allah saklasın- böyle bir şakîlik alameti seziyorsanız... “Allah Allah! Benim kalbim katı, gözüm yaşarmıyor, haramdan kendimi alamıyorum, günahlardan çekilemiyorum, adım müslüman ama yaptığım işleri başka müslümanlar duysalar beni mahallelerine sokmazlar. Nedir bu

benim şakâvetim, nedir benim bu kalbimin katılığı, nedir bu mahrumiyetim? Hangi günahı işledim de Allah beni cezaya uğrattı, bu mahrumiyete düşürdü?..” diye kendinizin halinde kusurlu bir durum seziyorsanız...

Bir insan kendisinde Allah’ın rahmetinden tardedilmiş, makbul olmayan kul durumu seziyorsa o zaman ne yapacaktı?

Bu hadîs-i şerîfte ilaçlar var. Kesesinin ağzını açsın, müstahak olan, uygun yerlere usulüne uygun hayırlar, sadakalar versin, zekâtını versin, iyilik yapsın. Din kitaplarından iyiliğin, marufun çeşitlerini öğrensin, yapabildiğince iyilik yapsın. Anne ve babası veya birisi sağsa onun/onların gönlünü alacak, ona/ onlara hizmet edecek, duasını alacak işler yapsın. Akrabalarını, yakınlarını ziyaret etsin, korusun, gözlesin.

O zaman ne olur?

Kendisindeki mânevî mahrumiyet, o mânevî hal, kalbinin katılığı, şakîlik gider; saidlik halleri kendisinde belirlemeye başlar. İyi müslüman haline gelmesi mümkün olur.

Görüyorsunuz muhterem kardeşlerim; bu sayılan dört şey de insanın dışıyla, dış âlemiyeye ilgili. Müslümanlığın ne kadar sosyal yönü

kuvvetli bir din olduğunu dikkat ederseniz buradan anlarsınız. Hani Hıristiyanlık'ta adam dağ başına gidiyor, ibadet ediyor, ruhbanlık ediyor filan... Hıristiyanlık'ta, Budizm'de ve başka dinlerde var ama İslâmlık'ta bir insanın halinin düzelmesi için tavsiyelere bakın. Hep başka insanlara faydalı olmaya yöneltiliyor; hayır yapacak, sadaka verecek, zekât verecek, iyilik yapacak, ana babasına, akrabalarına karşı vazifelerinin idraki içinde olacak...

Dikkat ederseniz burada İslâm'ın insanları sosyal vazifelere nasıl kuvvetle teşvik ettiğini ve sosyal vazifelerini yapan insanlara ne kadar büyük mükâfatlar verdiğini görüyoruz. Onun için bizim bugün Türkiye'mizde veya İslâm âleminde genelde bir derbederlik, sevgisizlik, saygısızlık, bağlantısızlık, iş birliği eksikliği varsa bunların hepsi İslâm'a sağlam bağlanılmamış olduğundan, İslâm terk edilmiş olduğundan oluyor. Yoksa müslümanlar yekvücut olsa o zaman her türlü hayır, her türlü ilerleme, her türlü başarı, her türlü zafer sağlanacak.

İşte Afganistan misali! Adamların teknolojileri yok, bilgileri eksik, kendileri yoksul, tahsilsiz, basit insanlar ama Rusların karşısın-

da tarihe geçecek bir başarı elde ettiler. Rusları memleketlerinde durdurmadılar.

Neden?

İman olunca... İmanlı insan yenilmiyor, imanlı insana Allah yardım ediyor, esbâbını ihsan ediyor. İmanlı insan kâfire galip geliyor. İmanlı olmayan insan da üniversiteleri bitirse, Amerikalarda, Avrupalarda doktora yapmış olsa, ne kendisine, ne ailesine, ne milletine faydası oluyor.

Bizim de çektiğimiz sıkıntıların hepsi [böyle]...

Güneydoğu Anadolu'daki askerle halkın çarpışması devletin günahıdır. Devletin kendisinin günahıdır.

Neden?

Yıllardır ben, benden önceki hocalar, daha önceki hocalar; "Bu milletin diniyle oynamayın. Din elden gitti mi bir daha bu milleti, bu halkı toparlayamazsınız!" dedik dedik... Devlet dini ihmal etti. Din müesseselerini uzun zaman kapattı. Gazetelerde dinî tefrikaların bile okutulması yasaklandı. Din duygusuna hiç yanaşılmadı, din duygusunu öldürmek için gayret gösterildi. Mescitler kapatıldı, ahır veya saman deposu yapıldı!.. "Din

artık afyondur. Bu, gerek değil; yirminci yüz-
yılda insana din gerekmez.” gibi safsatalarla
insanlar dinsiz yetiřti.

Ne oldu?

Allah’tan korkmadıkları için birbirlerin
grtlağına sarıldılar. Şimdi polis de, polis ted-
biri de, asker tedbiri de yetmiyor. Elli sene-
nin, altmış senenin, seksen senenin, kaç sene
ise günahı bu! Devlet yöneten adamların âhi-
rette Allah yakalarına yapışacak ve soracak,
diyecek ki:

“Sen hak din olan İslâm’la niye uğraştın?
Hak din olan İslâm’ın insanlara oğretilmesi
vazifesini neden güzel yapmadın? Neden hal-
kını mneviyatlı yetiştirmedin? Neden halkını
müslüman, mütedeyyin yetiřtirmedin? Neden
halkını Allah’tan korkan, insanlara iyilik ya-
pan, ana babasının elini oþen, akrabasını
ziyaret eden, merhametli olup sadaka veren,
iyilikler yapan bir insan duygusuyla yetiřtir-
medin? Neden bu imanın tahribi için mektep-
lerinde, radyolarında, gazetelerinde, niver-
sitelerinde olanca gücünle çalıştın? Neden
profesörlerini bu işe seferber ettin?..”

f. Devletin Sorumluluđu v Yöneticilerin Vebali

Bu işe küçük veya büyük vesilelerle sebep olmuş herkesten Allah hesabını soracak. Hem kendi hayatının, günahlarının hesabını soracak hem de bugün Güneydoğu'da kaç tane er ölüyorsa, kaç tane halktan insan kurban gidiyorsa o mâsumların kanlarının vebali de sorulacak. Allah'ın diniyle savaş edip de halkı bu dinden, bu imandan, bu terbiyeden, bu ahlâktan mahrum yetiştiren sorumsuz, akılsız, vicdansız, imansız, dangalak yöneticilerin kusurudur. Onlar bu milletin kültürüyle, ahlâkıyla, diniyle oynadılar; bozdular bu aleti!

Hadi bakalım, çalıştır şimdi! Bozuk bu alet!

Şimdi millet her türlü günahın peşine şıkır şıkır, oynaya oynaya gidiyor ama ahlâk yoluna yanaşmıyor, dürüst hareket etmiyor. Ticarete hile, mecliste hile, belediyede hile, tartıda hile, ölçüde hile, öğretimde hile; her şeyde hile... Her yerde bir oyun, ahlâksızlık, edepsizlik...

Neden?

Elli senede, altmış senede kolay yetişmez bu dikenler. Bunların tohumları elli-altmış senede böyle uğraşıla uğraşıla oldu.

Bak İslâm ne kadar güzel! İslâm insanları nasıl ıslah ediyor! Sen bu inançları bırak, millete zehir içir, ondan sonra, "Bu niye hastalandı?" diye uğraş, didin. Hala tedbirin de bu olduğunu anlayamıyor.

Bizim Bulgaristan'dan ne farkımız kaldı? Bizim Rusya'dan ne farkımız kaldı?

Bulgaristan'dan gelen insanın da, Türkiye'de oturan insanın da yüzde biri namaz kılıyorsa bizim buradaki kültürel meselelerimizle uğraşan güya milli eğitim, güya bilmem ne, bu işleri...

Adam sorumsuz! Doktor olmuş, getirilmiş milli eğitimin başına; bir şeyden haberi yok... Adam asker, getirilmiş milli eğitimin başına; milli eğitimden haberi yok. Bir milletin güçlü, kuvvetli, morali yüksek bir millet olması için neler gerektiğinden habersiz veya hain.

Ondan sonra Rusya'daki müslümanlar daha kuvvetli! Kafkasya'ya gitmiş olan tanıdıklar var, oralara ticarî münasebetlerle gitmiş olanlar var; oradaki müslümanları daha sağlam buluyorlar.

O zaman ne farkı kaldı yani? Ha Rusya'daki komünist rejimi, ha Romanya'daki, Bulgaristan'daki rejim, ha da Türkiye'deki... Dine dayanmadıktan sonra sanki teknolojik bakımdan ileri mi gidebildi? Çünkü teknolojiyi de götüren, fabrikayı da çalıştıran, aleti de yapan insandır. Sen insan unsurunu ihmal edersen, ahlâklı, faziletli yetiştirmezsen o zaman her yerden felaket haberi gelir.

g. İslam'dan Yüz Çevirenlerin Zilleti

Bir adamı getirirsin, işin başına oturtur-
sun; sahtekâr, mafyanın adamı, hırsız, arsız
çıkâr, milleti dolandırır, kalkar gider. Allahu
Teâlâ hazretleri cezalandırıyor; dünyada da
cezalandırıyor, âhirette de cezalandıracak.

Çünkü İslâm'dan yüz çevirenlere dünya-
da izzet nasib olmaz! Kim İslâm'dan yüz çe-
virmişse dünyada ve âhirette zillet onun ce-
zasıdır. Allahu Teâlâ hazretleri ceza olarak
verir. Bu zillete bizlerin uğramaması için bi-
zim var gücümüzle İslâm için çalışmamız la-
zım! Hiçbir şeye gücümüz yetmese ailemize
sahip olmamız lazım!

Ben esefle müşahede ediyorum ki annesi
babası mütedeyyin, dört başı mamur müslü-

man çocuklar gazetelerde rezalet... Nerede o anne baba, nerede bu çocuk!..

Neden?

Muhterem kardeşlerim!

Eğitimin eksikliğinden... Emr-i ma'rûf nehy-i münkeri yapmadığımızdan, dinimize sımsıkı sarılmadığımızdan, çalışmadığımızdan, keyfimize, zevkimize düşkün olduğumuzdan oluyor. Allahu Teâlâ hazretleri sizden de sorar, bizden de sorar! Allah bizleri nevm-i gafletten ikaz eylesin. Dinine hüsnü hizmet edenlerden eylesin. Âhirette affıyla muamele eylesin, kusurlarımıza bakmasın ve cennetiyle, cemaliyle müşerref eylesin.

Diğer hadîs-i şerîfe geçiyorum:

الصَّمْتُ سَيِّدُ الْأَخْلَاقِ وَمَنْ مَزَحَ اسْتَخَفَّ بِهِ

*es-Samtu seyyidü'l-ahlâkı ve men meze-
ha bihî.*⁵

Enes *radiyallahu anh*'ten rivayet edilmiş, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri buyuruyor ki;

“Susmak, sükût güzel huyların başıdır.”

---

⁵ Deylemi, *el-Firdevs*, II, 417, r. 3850; Ali el-Muttakî, *Kenzü'l-ummâl*, III, 350, r. 6883.

Seyyidü'l-ahlâk. "Sükût, ahlâkın en başta gelen tezahürlerinden birisidir." *Ve men mezeha*. "Kim şakacılık, mizah, güldürücülük, komiklik yaparsa..." *Bihî*. "Kendisi itibarını kaybeder." İstihfaf olunur yani halkın nazarında saygınlığı azalır, kalmaz.

Muhterem kardeşlerim!

Bu iki mesele üzerinde biraz duralım. Sükût. Dedelerimiz hadisleri bilen, dini bilen insanlar. "Söz gümüşse sükût altındır." diye söylemişler.

Ne olacak peki?

Kukumav kuşu gibi hep susup duracak mıyız, hiç konuşmayacak mıyız?

Peygamber Efendimiz başka bir hadîs-i şerîfnde buyuruyor ki;

Kuli'l-hayra ve illâ feskut. "Ya hayır söyle, eğer hayır söylemeyeceksen, o zaman sus!"

Yani hayır söylenilecek yerde hayrı mutlaka söylememiz lazım! Deminden beri de ben sizi duyduğunuz hadisleri başka yerde söylemeye teşvik ediyorum. Söyleyeceksiniz elbette. Sınıfta, çarşıda, evde, mahallede, toplantıda söyleyeceksiniz... Çünkü hayır!

Kur'an, hadîs-i şerîf, din ilmi, hak, hakikat...
Bunlar söylenir.

Adam bir hadiseye şahit olmuş, susuyor.

Neden?

“Susmak güzel bir ahlâk...”

Hayır! Sen hadisenin şahidiyken, o işi bir sen görmüşken söylemiyorsun; vebal ve günah altındasın. Orada söyleyeceksin. Yerini bilmek lazım! Keloğlan masalında hani vefat eden insana, “Çok olsun, bol olsun.” filan demiş de dayak yemiş ya... Böyle bir masal vardır. Böyle ters dualar ederek, selamlar vererek, ters iş yapmayacaksın.

Susmak nerede?

1. Büyüklerin olduğu yerde, büyüklerin meclisinde, daha bilgililerin olduğu yerde sükût edersin.

2. Konuştuğu zaman fayda vermeyecek, dinlenilmeyecek, anlaşılmayacak veyahut konuşmanın konusu güzel olmayan yerde sükût edersin.

Konuşmak ne zaman gerekli?

Konuşmadığın takdirde bir hak çiğnenecek, bir haksızlık icrâ edilecekse o zaman konuşacaksın. Bir şey öğretmek için konuşacaksın. O zaman konuşmak sevap! Ağzın dert

görmesin, buyur konuş... Ölçülü bir tarzda konuşmak lazım!

Sair zamanında insanın genel terbiyesi olarak sükût güzel bir şeydir ama sükûtu tefekkür ile geçmek şartıyla. Yani susuyor adam, devamlı uyukluyor; hayır, uyuklamak değil... İçinden tefekkür ediyor, düşünüyor; Allah'ın nimetlerini, dinî hakikatleri, yapacağı işleri, geçmiş günahları düşünüyor, yarındaki işlerini planlıyor vs... Tamam!

Sükûtu tefekkür olana ne mutlu! Susacak ama düşünecek. Sükût, boşa almak veya atıl ve bânın bir şekilde vakit geçirmek değil; tefekkür olursa kıymetli... O zaman sevabı çok oluyor. Hatta bir hadîs-i şerîften biliyoruz; "Sükût ibadettir!" Bu mânada sükût ibadettir; susuyor, tefekkür ediyor.

Ve men mezeha. "Mizah eden de istihfaf olunur; hürmeti, saygınlığı kalmaz!"

Genellikle insanlarda bir başkasını güldürme [isteği] vardır. Komiklik, başkasını güldürecek şeyler... Ve bu münasebetle "güldüreceğim" derken çok yalan yanlış sözler de söyleniyor. Ben bu hususta bilhassa şunu hatırlatmak istiyorum ki dinî konular mizah konusu yapıyor. Mesela adam cennete girmiş

de, bilmem ne de... Adam bir fıkra anlatacak, cenneti cehennemi [oyuncak yapıyor]... Cehenneme girmiş de ateşe atıldığı zaman şöyle demiş de, böyle demiş de... Bunlar oyuncak mı? Yani cennetle cehennem oyuncak mı ki sen bunu fıkralarına konu yapıyorsun? Melekler gelmiş de, meleklerle şöyle cevap vermiş de, bilmem ne de...

Bu çeşit zındıkça yani dine aykırı, din bakımından ciddi, mübarek, muhterem olan şeyleri diline dolayarak asılsız, desteksiz fıkra, bilmem ne... Bir kere en tehlikelileri bunlar! Bazen bu gibi konuşmalar insanı dinden, imandan çıkartır.

Hocaları küçük düşürücü [fıkralar]... Oflu Hoca hikâyeleri, bilmem neler... Bunlar yalan yanlış şeyler. Ana fikrimiz, ana düşüncemiz başkalarını güldürmek olmayacak. Ana düşüncemiz başkalarını düşündürmek, başkalarını İslâm'a çağırmak, çekmek, onların fikrini ıslah etmek, onları İslâm'a ısındırmak, kalplerini İslâm'a yaklaştırmak olabilir. Ama güldürmek olursa bu güldürmenin arkasından çok fitneler, çok şerhler çıkıyor.

“Hocam! Bu işi dinî konularla yapmıyorum. Sadece işte fırsat düştükçe şaka ve mizah yapıyorum.”

Tamam! Bu da insanın vakarına aykırıdır ve istihfaf olunmasına sebep olur. “Devamlı gülen adam mı? O fazla sıyrıttık...” filan diye kimse o zaman saygı duymaz. İnsanın vakur, mütefekkir ve ciddi olması lazım! Lüzumsuz mizahla, eğlenceyle kendisinin canını tehlikeye atmaması icap eder.

Diğer hadîs-i şerîf:

الصَّلَاةُ عَلَى نُوْرٍ عَلَى الصِّرَاطِ فَمَنْ صَلَّى عَلَيَّ يَوْمَ
الْجُمُعَةِ ثَمَانِينَ مَرَّةً غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبٌ ثَمَانِينَ عَامًا

*es-Salâtü aleyye nûrun ale's-sırâtı fe men sallâ aleyye yevme'l-cumuati semânîne merreten ğufiret lehû zünûbu semânîne âmen.*⁶

Ebû Hureyre *radıyallahu anh'*ten Dârekutnî rivayet etmiş. Başka rivayetler de vardır da biz burada bir rivayeti karşımıza geldiği için onu okumuş oluyoruz.

⁶ Deylemi, *el-Firdevs*, II, 408, r. 3814; Ali el-Muttakî, *Kenzü'l-ummâl*, I, 490, r. 2149.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* buyuruyor ki:

“Bana salât u selâm getirmek sıratı ki-
şiye nur olur.” Kişinin nuru olur, sıratı yolu-
nu, önünü görür de sıratı geçer. “Kim cuma
günü bana seksen defa salât u selâm getirirse
seksen yıllık günahı affolunur!”

Muhterem kardeşlerim!

Peygamber Efendimiz’e salât u selâm ge-
tirmek; *es-salâtu ve’s-selâmu aleyke yâ
Resûlallah* demek veyahut *Allahümme salli
alâ seyyidinâ Muhammedin ve alâ âli seyyi-
dinâ Muhammedin ve selleme ve teslîman
kesîra* veyahut daha başka salât u selâmlar-
dan bildikleriniz, duyduklarınız, çevrenizde
ömür boyunca işittiğiniz çeşitli salâtlar, se-
lamlar...

Bunun aslı neredendir?

Kur’ân-ı Kerîm’denidir.

Emir neredendir?

Allahu Teâlâ hazretlerindedir. Yani
Peygamber Efendimiz’den değil, Allah’tan.
Kur’ân-ı Kerîm’de buyruluyor ki:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
أَمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Innallâhe ve melâiketehû yusallûne ale'n-Nebiyi. Yâ eyyehüllezîne âmenû sallû aleyhi ve sellimû teslîmâ. ⁷ "Allah da, melekler de, hiç şüphe yok ki Resûlullah'a salât u selâm ederler..."

Allah'ın salât u selâmı nedir?

Kuluna rahmet etmesi, ondan razı olması ve ikramda bulunması...

Meleklerin salât u selâmı nedir?

Duası, yardımı...

Yâ eyyehüllezîne âmenû sallû aleyhi ve sellimû teslîmâ. Madem hem Allah hem melekler bile dua ediyorlar; "Ey iman edenler! Sizler de Resûlullah'a salât edin, selam eyleyin!" diye âyet-i kerîmede Allahu Teâlâ emrediyor.

Biz salât u selâm ettik mi ne olur?

Biz salât u selâm edince o salât u selâm Peygamber Efendimiz'e mânevî bakımdan derhal bildirilir. Resûlullah Efendimiz kendi-

⁷ 33/Ahzâb, 56

sine salât u selâm eden kişiyi adıyla, babasının adıyla, memleketiyle derhal kendisine bildirildiği için, bilir. Çünkü hadîs-i şerîflerde bu mânalar anlaşılıyor, bu şekilde rivayetler vardır. Kabrinde, Medine-i Münevvere'de olduğu ve vefatından şu kadar sene geçmiş olduğu halde Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e tebliğ olunur. Resûlullah Efendimiz salât u selâmı alır ve mukabele eder ve ümmetinden kendisine salât u selâm eden o kişiyi tanır.

Salât u selâmın çok faydası ve faziletinden başta geleni Resûlullah'ın seni tanıması ve sevmesidir. Sen ona salât u selâm ediyorsun, Resûlullah seni biliyor. İnsan adının Resûlullah tarafından bilinmesini istemez mi? Ve mukabele ediyor. Sen ona salât u selâm ediyorsun, o da ümmetinden bir fert olduğu için sana dua ediyor. Resûlullah'ın duası da insana iksir gibi tesir eder, her türlü hayra ermesine vesile olur.

Onun için müslümanın salât u selâmı çokça etmesi lazım! Her gün salât u selâmı çokça etmesi lazım! Bu hadîs-i şerîfte diyor ki;

“Cuma günü seksen defa salât u selâm ederse seksen yıllık günahı affolur.”

O halde hatırımızda olsun; elimize tesbihi alalım, -rakamların da esrarı ve incelikleri vardır- seksen defa cuma günü salât u selâm... Bu hadîs-i şerîfi duyduğumuza göre ona uygun olarak yapalım. Sair zamanlarımızda da salât u selâmdan uzak durmayalım, gafil olmayalım.

Her gün Peygamber Efendimiz’e en aşağı yüz defa salât u selâm getirmemizi büyüklelerimiz bize tavsiye etmişlerdi, biz de size tavsiye ederiz. Bunun fevkalade büyük faydaları vardır. Bu faydaların bir kısmı dünyaya, büyük bir kısmı da âhirete aittir. O bakımdan Resûlullah’ın sevgisini kazanmak isteyen, şefaatine ermek isteyen insanın dualarla beraber zikirlerle, tesbihlerle beraber bir itiyadı da, âdeti de Resûlullah Efendimiz’e çokça salât u selâm etmek olacak. Bu hususta gayretli olmanızı tavsiye ederim. Çok faydası vardır, çok hayrını görürsünüz, çok güzel neticelere ulaşmak mümkün olur.

h. Şefaât Kavramınının Hakikati

الصِّيَامُ وَالْقُرْآنُ يُشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ لِيَقُولَ الصِّيَامُ: أَيْ
رَبِّ، إِنِّي مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّهَوَاتِ بِالنَّهَارِ فَشَفَّعْنِي
فِيهِ، وَيَقُولُ الْقُرْآنُ: مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفَّعْنِي
فِيهِ فَيُشْفَعَانِ

*es-Sıyâmu ve'l-Kur'ânu yeşfeâni li'l-abdi
fe-yekûlü's-sıyâmü; ey rabbi, innî me-
na'tühü't-taâme ve'ş-şehvâti bi'n-nehâri
fe-şeffiğnî fîhi ve yekûlü'l-Kur'ânu, me-
na'tühü'n-nevme bi'l-leyli fe-şeffiğnî fîhi fe-
yeşüşeffeâni.* ⁸

Beyhakî, İbn Ömer *radiyallahu an-
humâ'*dan rivayet etmiş. Diyor ki Peygamber
Efendimiz;

“Oruç da, Kur'an da kıyamet gününde
mü'min kula şefaât edecek!” Oruç da,
Kur'ân-ı Kerîm'de şefaât edecek...

Üniversite profesörlerinden birisini duy-
dum da üzüldüm. Tanıdığım bir kimse... Şefa-
ati filan reddediyormuş, inkâr ediyormuş.

Hadis okumazlar mı?

Okurlar.

⁸ Ahmed b. Hanbel, II, 174, r. 6626; Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, III, 378, r. 1839.

Âyet bilmezler mi?

Bilirler. Ama hani dedim ya bazıları şakî defterinden oldu mu, yazıldı mı yola gelmiyor. İşte öyle gerçekleri göremiyorlar. Akılları ters tarafa takılıyor.

Oruç da insana şefaath eder, Kur'an'da... Peygamber Efendimiz de şefaath eder, salih kullar da... Hatta iyi kullar ailelerine de, ailelerinden bazı kimselere de şefaath edecekler. Allah alim kullarına, "Sıratın başında durun, istediklerinize şefaath edin!" diye kıyamet gününde imkân verecek.

Peygamber Efendimiz'in şefaath-i kübrâsı ümmetin asilerine erişecek. Bir şefaathi mahkeme-i kübrânın başlamasına ve mahşer yerinde beklemenin sona ermesine sebep olacak. Nice şefaathler var; derece derece, tekrar tekrar, geniş geniş... Akıl fikir versin inkâr edenlere, doğru yolu göstereceksin de ayakları kayıp cezalara uğramasınlar.

"Oruç da şefaath edecek Kur'an da şefaath edecek. Oruç diyecek ki, 'Yâ Rabbi! Ben bu kulunu yemek yemekten ve nefsinin şehvetlerine, arzularına uymaktan gündüzleri engelledim. Oruçlu olduğu için yemek yemedi, nefsinin arzularını tuttu, sabretti.'" *Fe-*

şeffiğni fîhi. “Müsaade et de buna şefaât edeyim yâ Rabbi!” diyecek, Allah’tan müsaade isteyecek.

Oruç Allah’tan müsaade istiyor, tabi edebe uygun olarak. “Yâ Rabbi! Ben bunun yemek yemesine mâni oldum. Aç kaldı, susuz kaldı, dudakları kurudu, tabi hakkı olan arzularını yerine gelmedi... Müsaade et de şefaât edeyim?” diyecek.

Kur’ân-ı Kerîm de diyecek ki; “Yâ Rabbi! Ben bunu geceleyin uyku uyumaktan engelledim, müsaade et de buna şefaât edeyim!”

“Ve bu ikisine şefaât hakkı verilecek.”

Kur’an deyince, gece denmesi tabi düşündürücü. Peygamber Efendimiz’in sahabesinin umumiyetle itiyadı geceleri uzun zamanlar uykudan kalkıp Kur’ân-ı Kerîm’den güçleri yettiğince çokça okumaktı. Ezberlerinden çokça okurlardı. Şamdanın altında, mumun dibinde okurlardı. Namaza durup namazda uzun uzun okurlardı... Bir rekâтта şu kadar sure okurlardı, öbür rekâтта şu kadar sure okurlardı, secdesi şu kadar uzun olurdu vs. Namaz içinde okurlardı.

En kıymetlisi namaz içinde okumaktır. Çünkü ona namazın da, Kur’ân-ı Kerîm oku-

manın da fazileti ekleniyor. Ama Kur'ân-ı Kerîm'i sair zamanda da okumak her zaman sevaplıdır. Hatta okumasını bilmeyen bir insan Kur'ân-ı Kerîm'in yüzüne baksa bile sevaptır. Yüzüne bakılan, sırf bakıştan dolayı sevap alınan şeylerden birisi Kur'ân-ı Kerîm'dir. Birisi, ananın babanın yüzüdür.

İnsan annesinin babasının yüzüne sevgiyle baksa, durduğu yerden sevap kazanır. Birisi, Kâbe-i Müşerrefe'dir. Kâbe-i Müşerrefe'ye otursa, Kâbe-i Müşerrefe'ye nazar etse, baksa sırf baktığından sevap kazanır. Deryaya, denize bakması da sevap kazandırır; Allah'ın azametini gösterdiğinden dolayı...

Kur'ân-ı Kerîm'i geceleyin okuyor, uykuyu terk ediyor, gece ibadetleri yapıyor. Kur'ân-ı Kerîm ona şefaate edecek ve o kulların şefaathine müsaade edilecek. Yani Kur'an okuyan ve oruç tutan kulları bu ibadetleri kurtaracak ve Allah'ın lütfuna erdirecek.

Allahu Teâlâ hazretleri cümlemizi Kur'ân-ı Kerîm'in şefaatine erenlerden eylesin. İbadetleri, taatleri Resûlullah'ın bize öğrettiği gibi yapanlardan eylesin. Şu ömrümüzü gafilce, cahilce geçirmeyip Allahu

Teâlâ hazretlerinin seveceği, razı olacağı salih amelleri işleyip, ümmet-i Muhammed'e faydalı olup, huzûr-ı Rabbi'l-izzete çok sevaplar kazanmış, çok hayırlar işlemiş kullar olarak varanlardan eylesin.

Fâtiâ-yı şerîfe mea'l-Besmele.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
23 Muharrem 1410 / 26.08.1989
Yüzevler Camii Sapanca/ Sakarya

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

